

Ders No: 40

İş Sağlığında Güncel Konular

İş Sağlığında Güncel Konular

- **Konunun genel amacı**
 - Katılımcıların, çok hızlı bir değişim ve gelişim içinde olan çalışma hayatında yeni ortaya çıkan etmenler, meslek hastalıkları ve yeni yaklaşım metotları hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır.
- **Öğrenme Hedefleri**
 - Bu dersin sonunda katılımcılar;
 - Çalışma ortamında yeni ortaya çıkan etmenleri bulur.
 - Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıkları söyler.
 - İş sağlığı ve güvenliği yaklaşımında yeni açılımları belirler.

İş Sağlığında Güncel Konular

- **Konunun alt başlıkları**
 - Çalışma ortamında yeni ortaya çıkan etmenler (dioksinler vb.),
 - Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar (Hasta bina sendromu vb.),
 - İş sağlığı ve güvenliği yaklaşımında yeni açılımlar
- **Yüz yüze / toplam ders saati: 1/2**

- İş sağlığı alanındaki hastalıklar çeşitli gruplar altında toplanabilir.
- Geleneksel meslek hastalıkları (pnömokonyozlar ve kurşun zehirlenmesi)
- Oluşumunda mesleksel faktörlerin etkili olduğu ancak belirli mesleklere özgü olmayan hastalıkların ortaya çıkışı,

- Belirli bir hastalığa uymayan belirtilerle başvuran hastaların ortaya çıkışı,
- İş yerinde buldukça artan şikayetler,
- Çalışma hayatı ile ilgili yeni sağlık sorunlarının ortaya çıkması.

İşyeri ortamları değişiyor

- Yeni teknoloji; bilgi ve iletişim teknolojisinin sürekli büyüyen önemi
- Ergonomik ve psikososyal risklerin arttığı Hizmet sektöründeki büyüme
- Yarı zamanlı ve geçici işlerde artma
- Yeni istihdam trendleri; kendi başına istihdamda artış, dış kaynak ve Küçük ve ortak ölçekli işyerlerinde artan istihdam
- Demografik değişim ve çalışanların yaşlanması
- İstihdamı eğitim yoluyla sürdürme gereği ve otonom işe daha fazla ilgi

- Yönetim yapısında değişiklik–örgütlerin küçülmesi ve daralması
- İşgücünde kadın katılımının artması
- İş yoğunluğu ve iş yükünde artış
- Yeni ortaya çıkan bir iş güvenliği ve sağlık riski (İSG) yeni veya artan bir iş riskidir.

Yeni risk ne demektir

- 1.Daha önce olmayan ve yeni süreçler, teknolojiler, yeni tip işyerleri veya sosyal veya örgütsel değişimin neden olduğu risk,
- 2.Eskiden beri var olan sosyal veya kamu algılamasındaki bir değişikliğe bağlı olarak yeni dönemde risk olarak görülen bir konu (ör. stres, bullying);
- 3. Yeni bilimsel bilgi eskiden beri var olan bir konuyu risk olarak görmeye izin verir

Artan risk ne demektir

- 1.Riske neden olan tehlike sayısı artar
- Riske neden olan tehlikeye maruziyet ihtimali artar
(maruziyet düzeyi ve/veya maruz kalan insan sayısı),
- Tehlikenin işçi sağlığı üzerindeki etkisi daha kötü hale gelir
(sağlık etkilerinin ciddiyeti ve/veya etkilenen insan sayısı).

Çalışma ortamında yeni ortaya çıkan etmenler

- 1.Kimyasallar başta olmak üzere insan yaşamına henüz biyolojik etkileri belirlenmemiş çok sayıda maddenin girmesi,
- 2.Gelişen teknoloji ile birlikte çeşitli uygulamaların ve maddelerin daha önce kullanılmayan meslek ve sektörlerde kullanılmasıdır.

Dioksinler

- Kimyasal ismi: 2,3,7,8- tetraklorodibenzo para dioksin (TCDD). Yapısal ve kimyasal olarak ilişkili poliklorinli dibenzo para dioksinler (PCDDs) ve poliklorinli dibenzofuranlar (PCDFs) ailesine verilen isimdir. Belli dioxin-benzeri ve benzer toksik özellikleri olan poliklorinli bifeniller (PCBs) bu grupta anılır. 419 bileşik belirlenmiş ancak 30 (otuz) kadarı önemlidir, TCDD en önemlisidir.

Dioksinler

- Vücuda girince uzun süre kalır, yağ dokusunu sever ortalama yarı ömrü 7-11 yıldır.
- Esas olarak endüstriyel atıktır (maden eritme, kağıt hamurunun klorinle yıkanması, bazı herbisid ve pestisitlerin üretimi) , fakat doğal olarak ta bulunur,
- Yerel oluşur ancak küresel kirleticidir.
- En fazla atıkların yeterli yanmaması sonucu oluşur.

Dioksinler

- 2004 Hollanda'da inek sütlerinde yüksek bulunmuş
- 2006 Hollanda'da Hayvan gıdalarında yüksek bulunmuş
- 2008 de İrlanda Domuz etlerini toplatmış (200 kat fazla)
- 2007 A komisyonu bir gıda katkı maddesi konusunda üyelerini uyarmış
- 1999 Belçikada kümes hayvanları ve yumurtada bulunmuş
- Amerika Vietnam Savaşında Agent Orange adıyla bitkileri yok etmek amacıyla kullanmış.

Dioksinler

- Dioksinler dirençli çevresel kirletici olan özellikleri benzer bir kimyasal bileşik grubudur.
- Tüm dünyada, gıda zincirinde bulunur, özellikle hayvanların yağlı dokularında toplanır.
- İnsan maruziyetinin %90 dan fazlası gıda ile oluşur, (et, kümes hayvanları, balık ve kabuklu deniz ürünleri) Çoğu ülke yetkilileri gıda tedarikini yerinde izleme programları uygulamaktadır..

Dioksinler

- Toksik etkileri yüksektir; üreme ve gelişim sorunlarına neden olur, immün sisteme zarar verir, hormonlarla çakışır ve kanser yol açar.
- Tüm insanların geçmiş maruziyetleri vardır (zararsız düzeyde). Ancak yüksek toksik etkileri nedeniyle geçmiş maruziyetler azaltılmalıdır. Önleme veya maruziyet azaltılması en iyi şekilde katı kontrol yöntemleri ile dioksin oluşumunu olabildiğince azaltmakla sağlanır..

Psikolojik risk etmenleri

Psikososyal risklerin tümü

Sağlık ve sosyal çalışma,

Eğitim ve kamu yönetimi.

Toplumsal, sosyal ve kişisel hizmet faaliyetleri ile elektrik, gaz ve su tedarik hizmetleri diğer iş streslerine göre şiddet ve taciz açısından yüksek kaygı taşır.

Otel ve restaron sektörü açısından şiddet kaygısı öndedir.

Fransa, 2005 Çalışma koşulları araştırması

- 1.Maaşlı toplumdaki çalışma şartları dengesiz bir şekilde değişmektedir, bazı gruplar daha fazla iş talebi yaşamaktadır.
- 2.Psikosoyal faktörlerin etkisi büyümektedir.
- 3.Taciz ve şiddet
-

- Psikolojik şiddet veya bullying (sürekli düşmanca davranma %17,3)
- Bullying saygısızca davranma %6.5;
- başarı ve yeterliliğini inkar %9
- aşağılama saldırıları %2

Fransa, 2005 Çalışma koşulları araştırması

- Çalışanların halkla teması arttıkça şiddete uğrama düzeyleri de artıyor

	Erkek	Kadın	Toplam
Sözlü saldırı	19.2	25.4	22.2
Fiziksel saldırı	1.5	2.2	1.8

Posta çalışanları, banka çalışanları, güvenlik personeli, sağlık personeli yüksek riskli meslekler

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- Hasta Bina Sendromu
- 1970'li yıllarda tanımlanmıştır,
- Kapalı ortamlarda yaşayan insanların bir kısmında benzer belirtiler ortaya çıkmıştır,
- Bina içindeki belirtiler, bina dışına çıkınca kaybolmaktadır
- DSÖ, bu durumu "hasta bina send." olarak tanımlamış
- Belirtiler binalarda yaşayan herkeste görülmez,

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- Hasta Bina Sendromu
- Genelde enerji tasarrufu sağlamak amacı ile yapılan binalarda görülür (yalıtımı iyi, hava akımına izin vermeyen, klima havasını tekrar kullanan binalar)
- Nedeni bilinmemektedir,
- Bina içindeki nem, sıcaklık, hava akımı, koku havalandırma gibi termal konfor faktörleri ile, aydınlatma, uçucu organik maddeler gibi faktörlerle ortaya çıkmaktadır

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- *Hasta Bina Sendromu*
- Ayrıca klimalı, halı kaplı, kalabalık ve çok bilgisayarlı binalarla da ilişkili olduğu saptanmıştır.
- Bilgiler genelde kesitsel çalışmalarla elde edilirken, deneysel çalışmalarda aydınlatıcı bilgiler sağlamaktadır
- HBS, multifaktöriyel bir klinik tablodur

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- HBS Klinik özellikler ve tedavi;
 - Yakınmalar non-spesifiktir (gözler, solunum yolları ve deride irritasyon, baş ağrısı, yorgunluk, bulantı, kafada dolgunluk, göğüste sıkışma hissi, deride kuruluk, kaşıntı, kızarıklık),
 - Ayrıntılı anamnez önemli,
 - Binalarda hava akım hızı, sıcaklık, nem, uçucu organik kimyasallar, küf, ...vb aranmalı,
 - Ortam ıssız düşürülmeli, temizlik yapılmalı, gerekirse klimalar onarılmalıdır.
 - Kişi binayı terk ettiğinde, semptomlar ortadan kalkıyor.

İş Sağlığında Güncel Konular

ÇOKLU KİMYASAL DUYARLILIK SENDROMU

Çoklu Kimyasal Duyarlılık Sendromu

- Çevresel faktörlerle meydana gelen ve en sık belirtileri baş ağrısı, yorgunluk, bulantı, baş bölgesinde dolgunluk hissi olan klinik tabloda, işyeri ortamının da rolü vardır.
- İlk kez 1987 yılında Cullen isimli bir hekim tarafından tanımlanmıştır.

Çoklu Kimyasal Duyarlılık Sendromu

1. Tanımlanabilir bir çevresel etkilenme sonucu ortaya çıkar.
2. Hastalarda birden fazla organ ve sistemle ilgili yakınma vardır.
3. Uyarıcı etkenle karşılaşma durumuna göre, belirtiler azalır artabilir.
4. Yakınmalar değişik yapı ve toksikolojik etkenlere maruziyetle ilişkilidir.
5. Yakınmalara yol açan etkene maruziyet çok düşük dozlardadır.
6. Yakınmaları açıklamak için, herhangi bir organ fonksiyonu gösteren test mevcut değildir.

Çoklu Kimyasal Duyarlılık Sendromu

- Hastalığın tek ve uniform tanımı olmadığı için hekimler arasında çelişkili görüşler vardır.
- Bazı araştırmacılar, hastalığın temelinde psikiyatrik veya davranışsal bir sorun olduğu görüşündedir. Psikosomatik bir hastalığın, obsesif veya paranoid bir rahatsızlığın ya da anksiyete veya depresyonun yansıması olarak değerlendirmektedir.
- Bazı araştırmacılar ise, hastalığın biyolojik mekanizmasınının sinir sistemi, immun sistem veya endokrin sistemden bir veya bir kaçı ile ilişkili olduğunu savunmaktadır.
- Bazı kimyasalların koku duyusu aracılığı ile limbik sistemi etkileyerek bu belirtilere yol açtığı görüşünde olanlar da vardır.

Çoklu Kimyasal Duyarlılık Sendromu

Klinik özellikler

- ❖ Yakınmalar çoğunlukla işyerinde ortaya çıktığı için çalışanlar çoğunlukla işyeri hekimine, bazen de iç hastalıkları, alerji, psikiyatri veya çevre hekimliği bölümlerine başvurabilir.
- ❖ Öyküde; bir kimyasal maddeye düşük dozda maruziyeti takiben, birden fazla organ veya sistemle ilgili yakınmaların olması dikkat çekicidir.
- ❖ Genellikle, gazyağı, parfüm, temizlik malzemesi gibi kimyasal maddelerle temastan kısa süre sonra, yakınmaların arttığı ve en sık baş ağrısı, halsizlik, yorgunluk, kas ağrısı, konsantrasyon güçlüğü gibi yakınmaların olduğu belirtilmektedir.
- ❖ Bu yakınmalar birkaç saatten, birkaç haftaya kadar sürebilmektedir.
- ❖ Bazı ortamlarda yakınmaların artması nedeniyle hastalar, bu ortamlara girmekten kaçınmakta ve sosyal ilişkileri bozulmaktadır.

Çoklu Kimyasal Duyarlılık Sendromu

Tanı ve tedavi

- ❖ Fizik muayene bulguları tanıda yardımcı değildir, laboratuvar testleri de özellik taşımamaktadır.
- ❖ Ancak hastanın çalıştığı ortamda ölçüm yaparak, bazı kimyasal maddelerin düzeyinin, izin verilen sınır değerlerin üzerinde olduğu gösterilebilir.
- ❖ Hastalığın tedavisi için geçerli bir yaklaşım söz konusu değil, spesifik bir tedavi yok.
- ❖ Korunma: İşyeri ortamındaki kimyasalların kontrolü ve rahatsız veren maddelerden uzak durmak yararlıdır.
- ❖ Hastalığın gelişiminde psikolojik faktörlerin de rol oynadığı düşünülmektedir.

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- Civa ile ilgili yakınmalar (dişlerdeki amalgamdan kaynaklanan)
- Amalgam, %50 civa, %35 gümüş, %15 kalay karışımıdır.
- Kronik civa zehirlenmesinin başlıca belirtileri; eller, göz kapakları ve dilde ince tremor, fazla terleme, fazla tükürük salgınımı ile bazı nöropsikiyatrik (huzursuzluk, uykusuzluk, sinirlilik, anksiyete,...vb ("erethizm")) belirtiler.
- Amalgamdan zehirlenme konusu tartışmalıdır,
- Diş hekimleri ve teknisyenlerin de etkilenmeleri söz konusu,
- Korunma için, kişisel hijyen kurallarına uymak, ortamın yeterli şekilde havalandırılması, yapılan dolgu sayısı gibi noktalara dikkat etmek gerekir.

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- Elektromanyetik Alanlardan Etkilenme
- Her yerde elektrik ve manyetik alan oluşur
- Güç istasyonları, kaynakçılar, tren personeli, tv tamircileri, vb
- EMA etkisi ile vücutta bazı değişiklikler meydana gelir;
 - Hücre zarından protein ve iyonların geçişinde değişiklik
 - Kromozom hasarı
 - Hücrenin, hormonlara ve enzimlere cevabında değişiklik
 - Kimyasal araçlarla (nörotransmitter) etkileşim
 - Hücrenin immün yanıtında değişme
 - (Yüksek dozda kalp hızında yavaşlama, EEG değişiklikleri, psikometrik testlerde bozulma)

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- Elektromanyetik Alanlardan Etkilenme
- Gebelik üzerindeki etkileri
- 1980'lerde gündeme gelmiş,
- Bilgisayar kullananlarda spontan düşüklerden şüphelenilmiş ancak yapılan çalışmalarda böyle bir sonuç çıkmamış (20 saat kalanlarda (+)),
- Tavuk embriyosu ve sıçanlarda bil. ekranlarının teratojenik etkisi gösterilememiş,
- Sonuç: Bilgisayar ekranlarının gebelik üzerinde olumsuz etkileri yok

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- Elektromanyetik Alanlardan Etkilenme
- Kanser
 - İlk epidemiyolojik çalışma 1982 yılında yayınlanmıştır (elektrik işçilerinde çalışanlarda lösemi riski yüksek bulunmuş).
 - Yapılan diğer çalışmalarda da EMR ile ilgili işlerde çalışanlarda, lösemi ve beyin tm. riski yüksek bulunmuş,
 - Sonuç: Gerek yapılan deneylerden, gerekse epidemiyolojik çalışmalardan elde edilen veriler ışığında, EMR “olası karsinojen” (Grup 2-B) olduğu ifade edilmiştir.

Meslek hastalığı veya işle ilgili hastalık olarak tanımlanan yeni hastalıklar

- Elektromanyetik Alanlardan Etkilenme
- Elektrik aşırı duyarlılığı
 - 1970’li yılların başında elektrik işleriyle uğraşanlarda kalp ve sindirim sistemi hastalıkları bildirilmiş,
 - İsveç’te bilg. operatörlerinde bazı non-spesifik deri rahatsızlıkları gözlenmiş (hepsi bilg. kullanıyor)
 - Bu durum; “elektrik aşırı duyarlılığı” olarak adlandırıldı
 - Baş ağrısı, kafada dolgunluk hissi, yorgunluk, hafıza kusuru, konsantrasyon güçlüğü, çarpıntı, ödem, ...vb
 - Nedeni açık değil,
 - Klinik belirtilerin ortaya çıkmasında kimyasal veya ergonomik faktörler, stress, iş temposunun rolü?

İSG yaklaşımında yeni açılımlar

- 4857 sayılı Yeni iş yasası İSG alanında yeni araçlar ve açılımlar getirmiş olup; bu alandaki en büyük yenilik ve açılım ise işyerlerinin İSG yönünden denetlenmesi ve kontrolünün Devlet eliyle yapılmak yerine bizzat işveren ve işyerince yapılmasıdır ki; İSG yönünden doğrudan ve dolaylı mevzuatı AB ile uyumlu hale getirme çabası bunda başat bir rol oynamıştır.

İSG yaklaşımında yeni açılımlar

- Mevzuatımızdaki İSG yönünden ortaya çıkan değişiklik ve uygulamaların önde geleni, işyerlerinde İSG yönünden hizmet sunma konumunda olan personele ve belgelere yeni eklemelerin yapılmış olması ve çalışma yapacak elemanların daha bağımsız çalışma yapma yönünden önlerinin açılmış olmasıdır. Özellikle iş güvenliği uzmanının istihdamında ve yapacağı hizmetlerde zorunluluk getirilmesi, hemşire - işyeri hekimi istihdamının yeniden altının çizilmesi önemli olmuştur.

İSG yaklaşımında yeni açılımlar

- Yapılan bu mevzuat değişikliklerin en büyük katkısı;
- katılıma ve eğitime önem verilmesi
- risk değerlendirmesi yapılması,
- alınacak önlemlerin hareket noktası olarak düşünülmesidir

İSG yaklaşımında yeni açılımlar

- 2002 : Avrupa Birliği'nin destek programlarından yararlanarak "İş Sağlığı Güvenliği Genel Müdürlüğü'nün Geliştirilmesi ve İş Sağlığı Güvenliği Merkezi'nin Kurumsal Kapasitesi'nin Yapılandırılması"
- 22 Mayıs 2003 tarihinde kabul edilen 4857 sayılı İş Yasası
- Avrupa Birliği'nin başta "Müktesebat (Acquie)" olmak üzere, onu izleyen "Türkiye'de İş Sağlığı Güvenliği'nin İyileştirilmesi ve İSGÜM'ün Güçlendirilmesi (ISAG)" projesi aracılığıyla Bakanlığı etkilemesine olanak verilmesi, bu dönüşümlerin de ana teması olmuştur.

İSG yaklaşımında yeni açılımlar

- 2005 Çalışanların sağlık ve sosyal refahlarının temini için Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve ILO 'nun 155 Sayılı Sözleşmesi gereği Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi kurulmuştur (25 Şubat 2005 tarih ve 755 Sayılı Onayı ile) olmuştur.

2 Temmuz 2011 S32

- Hasta Bina Sendromuna ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- A.Bir yada birden fazla semptomlar zincirinin oluşturduğu sendrom yada sendromlar bütünüdür
- B.Genellikle neden olarak çevresel tek bir etken tanımlanır
- C. Daha çok yeni veya yenilenmiş, onarılmış, ısıtma-havalandırma soğutma sistemi yetersiz olan, halıları kirli binalarda ortaya çıkar
- D.Kişilerin içerisinde buldukları, iş yada yaşam alanlarına ait kapalı ortam atmosferine bağlı solunan havanın kalitesinin bozukluğu sonucu oluşur

2 Temmuz 2011 C32

- Hasta Bina Sendromuna ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
- A.Bir yada birden fazla semptomlar zincirinin oluşturduğu sendrom yada sendromlar bütünüdür
- B.Genellikle neden olarak çevresel tek bir etken tanımlanır
- C. Daha çok yeni veya yenilenmiş, onarılmış, ısıtma-havalandırma soğutma sistemi yetersiz olan, halıları kirli binalarda ortaya çıkar
- D.Kişilerin içerisinde buldukları, iş yada yaşam alanlarına ait kapalı ortam atmosferine bağlı solunan havanın kalitesinin bozukluğu sonucu oluşur

Kaynakça

Kazasız ve sağlıklı günler dileriz...